

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Глушенко Лариса Дмитрівна

УДК 658.114: 334.012.64(043.3/.5)

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ МАЛИХ
ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ З ТЕХНОЛОГІЧНИМИ
ІННОВАЦІЯМИ**

Спеціальність: 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Одеса – 2014

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Одеському національному університеті імені І.І. Мечникова Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Захарченко Віталій Іванович,
Одеський національний університет
імені І.І. Мечникова,
професор кафедри економіки та управління

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Бутенко Анатолій Іванович,
Інститут проблем ринку та економіко-екологічних
досліджень НАН України,
завідувач відділом розвитку підприємництва

доктор економічних наук, професор
Яковлев Анатолій Іванович,
Національний технічний університет «Харківський
політехнічний інститут» МОН України,
завідувач кафедри економіки та маркетингу

Захист відбудеться “28” жовтня 2014 р. о 12⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К.41.052.10 в Одеському національному політехнічному університеті за адресою: 65044, м. Одеса, проспект Шевченка, 1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Одеського національного політехнічного університету за адресою: 65044, м. Одеса, проспект Шевченка, 1.

Автореферат розісланий “26” вересня 2014 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Г.Б. Свінарьова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Стратегічним завданням вітчизняної економіки, що дозволяє забезпечити її конкурентоспроможність в довгостроковій перспективі, є перехід на інноваційний шлях розвитку. Досвід країн з інноваційною економікою свідчить, що її рушійною силою виступають, зокрема, малі промислові підприємства, що обирають основою власного розвитку технологічні інновації.

Водночас, діяльність вітчизняних малих промислових підприємств з технологічними інноваціями відбувається в умовах різкого обмеження фінансових ресурсів, високого ступеня конкуренції, ризиків, невизначеності зовнішнього середовища, низької ефективності науково-технічної та інноваційної політики – факторів, що обмежують можливості їх розвитку та позитивного впливу на інноваційні процеси в вітчизняній економіці. Це обумовлює необхідність наукового опрацювання існуючих проблем діяльності та формування науково-методичних засад розвитку малих промислових підприємств з технологічними інноваціями.

Теоретичні аспекти розвитку малих промислових підприємств є предметом дослідження як зарубіжних, так і вітчизняних економістів. Стан і тенденції розвитку малих промислових підприємств знайшли відображення в працях О. Амоші, Б. Буркинського, А. Бутенко, З. Варналія, В. Геєця, А. Яковлева. Особливості інноваційної діяльності малих промислових підприємств досліджували: І. Алексеев, Л. Андріанова, С. Васильчак, А. Гальчинський, І. Грузнов, Т. Дементьєва, В. Захарченко, В. Зянько, М. Меркулов, Л. Федулова, С. Філіппова. Питанням розвитку економіки, орієнтованої на знання і нові технології, управління інноваційними процесами підприємства присвячено роботи західних економістів: Б. Лундвалла, Р. Нельсона, М. Портера, К. Фрімена, Й. Шумпетера.

Разом з тим, дослідження, які безпосередньо розглядали б питання розвитку малих промислових підприємств з технологічними інноваціями, практично відсутні. Це підтверджує перспективність даного дослідження та необхідність визначення та вирішення питань формування науково-методичних та практичних засад розвитку вітчизняних малих промислових підприємств з технологічними інноваціями, зокрема теоретичного базису та методичного інструментарію планування та аналізу їх діяльності та взаємодії з іншими суб'єктами ринку.

Зазначене зумовило вибір теми дисертації, її мету, завдання, предмет, структуру та основні напрями дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана у відповідності до планів науково-дослідних робіт Одеського національного університету імені І.І. Мечникова як складова держбюджетних тем: «Розробка політики науково-технологічного розвитку Одеської області» (номер державної реєстрації 0108U006739, 2008-2013 рр.), де автором проведено діагностику стану науково-технологічної сфери Одеського регіону; «Дослідження процесів підвищення рівня корпоративної культури високотехнологічного

виробництва» (номер державної реєстрації 0108U010013, 2008-2013 рр.), де автором зроблено критичний аналіз якості впровадження технологічних інновацій, розроблено підходи до планування технологічних інновацій та обґрунтовано механізм кластерної взаємодії малих промислових підприємств з технологічними інноваціями (акт від 15.01.14 р.).

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційної роботи полягає в формуванні науково-методичних засад розвитку малих промислових підприємств з технологічними інноваціями та розробленні рекомендацій щодо їх практичного застосування.

Досягнення мети роботи обумовило необхідність вирішення таких *задач*:

- визначити сутність малих промислових підприємств з технологічними інноваціями та систематизувати критерії віднесення малих підприємств до малих промислових підприємств з технологічними інноваціями;

- дослідити сучасні тенденції та визначити характерні особливості розвитку малих промислових підприємств з технологічними інноваціями в Україні;

- дослідити форми взаємодії малих промислових підприємств з технологічними інноваціями з іншими суб'єктами ринку та обґрунтувати вибір найбільш доцільної форми в сучасних умовах їх господарювання;

- визначити напрямки стимулювання розвитку малих промислових підприємств з технологічними інноваціями в умовах взаємодії з іншими суб'єктами ринку;

- розробити методичні засади планування розвитку на малих промислових підприємствах з технологічними інноваціями;

- розробити методичний інструментарій експрес-аналізу діяльності малих промислових підприємств з технологічними інноваціями з впровадження технологічних інновацій;

- розробити методичні засади формування кластерної взаємодії малим промисловим підприємством з технологічними інноваціями.

Об'єктом дослідження є процес розвитку малих промислових підприємств з технологічними інноваціями.

Предметом дослідження є науково-методичні засади розвитку малих промислових підприємств з технологічними інноваціями і практичні положення щодо їх застосування в управлінні підприємством.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань було застосовано такі загальнонаукові і спеціальні методи: логічного узагальнення, систематизації та порівняння – для авторського визначення поняття «мале промислове підприємство з технологічними інноваціями», систематизації критеріїв віднесення малих підприємств до малих промислових підприємств з технологічними інноваціями, вдосконалення термінологічного апарату, визначення сучасних тенденцій розвитку і характерних особливостей малих промислових підприємств з технологічними інноваціями; статистичного та економічного аналізу – для аналізу стану інноваційної діяльності малих

підприємств з технологічними інноваціями; анкетування та кореляційного аналізу – для визначення оцінки впливу партнерської взаємодії на розвиток малих підприємств з технологічними інноваціями; абстрактно-логічний – для обґрунтування кластерної взаємодії як необхідної умови розвитку малих підприємств з технологічними інноваціями, визначення напрямків стимулювання малих промислових підприємств з технологічними інноваціями; алгоритмічний підхід – для розробки методичних засад планування технологічних інновацій на малих промислових підприємствах з технологічними інноваціями та для формування кластерної взаємодії; кореляційно-регресійний аналіз та інструменти аналізу Microsoft Excel – для розробки методичного інструментарію експрес-аналізу діяльності малих промислових підприємств з технологічними інноваціями з впровадження технологічних інновацій; критичного аналізу та узагальнення теоретичних досліджень – для теоретичного узагальнення одержаних результатів і формулювання висновків.

Інформаційну базу дослідження склали праці вітчизняних і зарубіжних вчених з питань розвитку малих промислових підприємств, чинне законодавство і нормативно-правові акти, матеріали державної служби статистики України, дані міжнародної статистичної звітності та матеріали міжнародних організацій щодо діяльності малих промислових підприємств, результати власних досліджень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розробленні та обґрунтуванні наукових засад розвитку малих промислових підприємств з технологічними інноваціями та методичних положень щодо їх практичного застосування в управлінні підприємством.

Найбільш вагомими науковими результатами, які виносяться на захист:

удосконалено:

– *теоретичні засади управління малими підприємствами* за рахунок виділення в якості окремого об'єкту управління малих промислових підприємств з технологічними інноваціями та систематизації критеріїв віднесення до них малих підприємств;

– *методичний інструментарій експрес-аналізу* діяльності малих підприємств, який доповнено системою показників аналізу діяльності малих промислових підприємств з технологічними інноваціями та інтегральною моделлю оцінки якості впровадження технологічних інновацій, що також дозволяє прогнозувати їх результативність;

– *методичні засади кластерної взаємодії малих підприємств* за рахунок розроблення методичних рекомендацій щодо формування кластерної взаємодії малими промисловими підприємствами з технологічними інноваціями, які застосовні на рівні управління підприємством та містять механізм кластерної взаємодії, процес формування та умови ефективності кластерної взаємодії для малих промислових підприємств з технологічними інноваціями;

набули подальшого розвитку:

– *змістовна характеристика розвитку малих підприємств* за рахунок систематизації тенденцій розвитку малих промислових підприємств з

технологічними інноваціями та класифікації особливостей розвитку малих промислових підприємств з технологічними інноваціями за визначеними факторами та елементами впливу, що дозволяє розглядати розвиток малих промислових підприємств з технологічними інноваціями як окремих суб'єктів господарювання;

– *теоретичні засади розвитку малих підприємств в умовах партнерської взаємодії* за рахунок обґрунтування та визначення переваг кластерної взаємодії як пріоритетної форми розвитку для вітчизняних малих промислових підприємств з технологічними інноваціями;

– *методичні засади розвитку малих підприємств*, які доповнено рекомендаціями щодо напрямів стимулювання розвитку малих промислових підприємств з технологічними інноваціями, що ґрунтуються на розробленій систематизації проблем та факторів розвитку малих промислових підприємств з технологічними інноваціями та реалізації механізму розвитку малих промислових підприємств з технологічними інноваціями;

– *методичні засади планування розвитку малих підприємств*, які доповнено методичними рекомендаціями щодо планування розробки технологічних інновацій на малих промислових підприємствах з технологічними інноваціями, які містять етапи планування та базуються на використанні параметрів перспективності та можливості реалізації технологічної інновації.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці науково-обґрунтованих та методично завершених рекомендацій щодо розвитку малих промислових підприємств з технологічними інноваціями.

Рекомендації щодо планування розробки технологічних інновацій та експрес-аналізу діяльності з впровадження технологічних інновацій прийнято до впровадження ТОВ «Одесапласт» (акт впровадження від 26.02.2013 р.) та ТОВ «Енерготерм» (довідка №24 від 04.03.2013 р.). Рекомендації з формування кластерної взаємодії прийнято до впровадження ТОВ «Одесапласт» (акт впровадження від 26.02.2013 р.) та ТОВ «Техоснастка» (довідка №15 від 24.01.2013 р.). Окремі результати та пропозиції дисертаційної роботи використані департаментом регіонального економічного розвитку Вінницької обласної державної адміністрації при розробці Регіональної програми розвитку малого і середнього підприємництва у Вінницькій області на 2013-2014 рр. (довідка №109/1-1 від 16.01.2014 р.).

Результати дисертації використано у навчальному процесі Одеського національного університету імені І.І. Мечникова при викладанні дисциплін «Інноваційний менеджмент», «Моделі та методи прийняття управлінських рішень в аналізі та аудиті», «Управління проектами» (довідка №06.07-01-2821 від 24.12.12 р.) та Вінницького національного технічного університету при викладанні дисциплін «Інноваційний менеджмент», «Управління інноваціями», «Економічна діагностика» (акт впровадження від 22.01.2014 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, в якій викладено авторський підхід до формування

науково-методичних засад розвитку малих промислових підприємств з технологічними інноваціями в умовах сучасної вітчизняної економіки. Всі наукові результати, що викладені в дисертації, належать особисто автору. З наукових публікацій, виданих в співавторстві, у роботі використані лише ті положення, які становлять індивідуальний внесок автора, про що зазначено в переліку публікацій, вказаних в авторефераті.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації доповідались та були схвалені на 8 міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: «Сучасні наукові досягнення» (м. Прага, 2011 р.); «Стратегічні питання світової науки» (м. Пшемишль, 2011 р.); «Науковий потенціал 2011» (м. Київ, 2011 р.); «Тенденції управління фінансовими та інноваційними процесами в умовах ринкових перетворень» (м. Вінниця, 2012 р.); «Простір і час сучасної науки» (м. Київ, 2012 р.); «Науково-технічний прогрес ХХІ століття» (м. Донецьк, 2012 р.); «Досягнення вищої школи» (м. Софія, 2012 р.); «Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні» (м. Вінниця, 2013 р.);

Публікації. За результатами досліджень опубліковано 22 наукові праці: 1 монографія, 9 статей – у фахових виданнях України, у т.ч. 1 – у виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз, 2 статті – у міжнародних виданнях, 8 – доповідей і тез доповідей на наукових конференціях, 2 статті – в інших наукових виданнях. Загальний обсяг публікацій складає – 18,61 д.а., з них особисто автору належить 11,91 д.а.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 191 найменування на 24 сторінках, 6 додатків на 22 сторінках. Повний обсяг дисертації – 258 сторінок, з них 207 сторінок основного тексту. Дисертація містить 26 рисунків на 12 сторінках, 39 таблиць на 15 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** дисертації обґрунтовано актуальність теми та розкрито її зв'язок з науковими темами, сформульовано мету та основні завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, висвітлено наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі «**Теоретичні засади розвитку малих промислових підприємств з технологічними інноваціями**» розкрито сутність поняття малого промислового підприємства з технологічними інноваціями (МППТІ), систематизовано критерії віднесення до них малих підприємств, визначено сучасні тенденції та особливості їх розвитку в світовій практиці та вітчизняних умовах, сформульовано робочу гіпотезу дослідження.

Розвиток малих підприємств, які впроваджують технологічні інновації, є необхідним з точки зору вирішення завдань технічного переозброєння та науково-технічного прогресу на шляху становлення інноваційної економіки. Аналіз

наукових джерел та світового досвіду показав, що для визначення малих промислових підприємств, які спеціалізуються на розробці та впровадженні технологічних інновацій, застосовується різноманіття термінів, що є наслідком як різних точок зору науковців стосовно інноваційної діяльності підприємств, так і наслідком відсутності чіткої класифікації малих підприємств в законодавчо-нормативній базі.

Враховуючи, що в українському законодавстві діє принцип віднесення підприємств до малих за кількісними показниками, запропоновано визначення *малого підприємства з технологічними інноваціями*, як такого, що за кількісними ознаками відноситься до суб'єктів малого підприємництва і здійснює за певний період, визначений законодавством, господарську діяльність, яка пов'язана з дослідженнями, розробкою, впровадженням нових або значно поліпшених продуктів або способів (процесів) виробництва, зокрема і на замовлення організацій підприємницького, державного, наукового і освітнього сектору.

Для виокремлення у складі малих кола підприємств, які можуть бути віднесені до МППТІ, було систематизовано критерії віднесення до них малих підприємств (табл. 1).

Таблиця 1 – Критерії віднесення малих підприємств до малих промислових підприємств з технологічними інноваціями

Критерії діяльності малих підприємств	Критерії віднесення малих підприємств до малих промислових підприємств з технологічними інноваціями
1. Напрямок діяльності	1. Розробка технічної документації, створення дослідних зразків. 2. Впровадження нових або значно поліпшених продуктів або способів (процесів) виробництва.
2. Вид діяльності за розділами КВЕД	1. Виробництво. 2. Професійна, наукова та технічна діяльність.
3. Формальна ознака інноваційної діяльності	1. Наявність договорів на проведення досліджень, розробок, організацію технічної підготовки виробництва. 2. Наявність продажів інноваційної продукції (нової або значно поліпшеної).
4. Індикатори інноваційної діяльності	1. Наявність витрат на НДДКР у загальній сумі витрат підприємства. 2. Наявність витрат на технологічні інновації у загальній сумі витрат підприємства. 3. Наявність нових або поліпшених технологічних інновацій. 4. Наявність інноваційної продукції (нової або значно поліпшеної) в загальному обсязі випуску продукції. 5. Наявність доходу від реалізації технологічних інновацій.
5. Споживачі	Організації підприємницького, державного, наукового і освітнього секторів.

Проведене дослідження досвіду функціонування МППТІ у вітчизняній та світовій практиці дозволило визначити та систематизувати сучасні тенденції їх розвитку, до яких віднесені: інноваційна спрямованість, підвищення значущості людських ресурсів, посилення державної підтримки, необхідність взаємодії

МППТІ з великими промисловими підприємствами, науковими і освітніми організаціями, фінансовими установами тощо, формування конкурентних переваг за рахунок кластерної взаємодії.

Дослідження впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища на розвиток МППТІ дозволило визначити особливі для МППТІ фактори впливу, які були систематизовані у розрізі груп: організаційно-управлінські, економічні, технологічні, корпоративної культури, нормативно-правового регулювання та перелік елементів, які конкретизують особливості розвитку за кожною групою факторів, основними з яких є: наявність ризиків, пов'язаних з розробкою та впровадженням технологічних інновацій, наявність спеціальної інфраструктури для забезпечення інноваційної діяльності, складність інноваційних процесів, наявність специфіки витрат, застосування сучасних інформаційних технологій, необхідність стимулювання розвитку малих промислових підприємств з технологічними інноваціями. Це склало основу розробленої класифікації характерних особливостей розвитку МППТІ за факторами та елементами впливу, що дозволяє розглядати розвиток малих промислових підприємств з технологічними інноваціями як окремих суб'єктів господарювання.

Світовий досвід діяльності МППТІ свідчить, що такі підприємства є досить ефективним і найбільш динамічним сектором економіки, а їх розвиток значною мірою залежить від взаємовигідного партнерства з різними суб'єктами ринку та створеного за участю держави сприятливого середовища, що передбачає наявність фінансової, інформаційної, юридичної підтримки МППТІ та стимулює розробку і впровадження технологічних інновацій. Промислова політика країн ЄС сфокусована на підтримці розвитку МППТІ, у тому числі і через заохочення їх вступу до промислових кластерів. Необхідність формування кластерної взаємодії базується на розумінні того, що МППТІ не в змозі реалізувати свої можливості через обмеження, які пов'язані з їх розміром та ізолюваністю.

У підсумку, *робоча гіпотеза дисертаційної роботи* полягає у наступному: особливості розвитку малих промислових підприємств з технологічними інноваціями в умовах сучасної вітчизняної економіки обумовлюють необхідність партнерської взаємодії з різними суб'єктами ринку, пріоритетною формою якої є кластерна взаємодія.

В другому розділі **«Стан інноваційної діяльності та вплив партнерської взаємодії на розвиток малих промислових підприємств з технологічними інноваціями»** проаналізовано інноваційну діяльність вітчизняних малих, зокрема, промислових підприємств, проведено оцінку впливу партнерської взаємодії на розвиток МППТІ та на підставі аналізу існуючих організаційно-економічних форм інтеграції (взаємодії) підприємств обґрунтовано використання кластерної взаємодії як пріоритетної форми їх розвитку.

Розвиток технологічних інновацій залишається одним із викликів для малих промислових підприємств у промисловому секторі. Тільки незначна частка малих підприємств визначає пріоритетом своєї конкурентної стратегії розробку нових продуктів та процесів. За результатами вивчення інноваційної діяльності МППТІ

з використанням методології CIS (Community Innovation Survey – огляд інновацій співтовариства) частка малих інноваційних підприємств (тобто тих, що впроваджували технологічні, маркетингові, організаційні інновації, які мали бути призупинені або продовжувані до кінця обстежуваного періоду) у 2010-2012 рр. становила 18,38%, у тому числі 37,96% займались технологічними інноваціями і 62,04% – інноваціями нетехнологічного характеру. У 2010-2012 рр. питома вага реалізованої такими підприємствами інноваційної продукції становила 1,4% загального обсягу реалізованої продукції (у промисловості – 3,8%), з яких нової для ринку – 5,5% (у промисловості – 7,3%), нової лише для підприємства – 23,8% (у промисловості – 24,5%). Порівняння з даними попереднього аналітичного періоду (2008-2010 рр.) свідчить, що незважаючи на зростання частки інноваційно активних малих підприємств, кількість та частка малих та малих промислових підприємств з технологічними інноваціями, навпаки, зазнала падіння. Динаміку інноваційної активності малих підприємств в Україні представлено в табл. 2.

Таблиця 2 – Інноваційна активність малих промислових підприємств в Україні

Показники	2008-2010 рр.		2010-2012 рр.	
	Україна	Промисловість	Україна	Промисловість
1. Загальна кількість обстежених малих підприємств, од.	28151	12731	26523	10534
2. Підприємства з інноваційною активністю, од.	4184	1985	4876	1943
3. Підприємства з технологічними інноваціями, од.	2406	1303	1851	962
4. Питома вага інноваційно активних підприємств в загальній кількості, %	14,86	15,59	18,38	18,44
5. Питома вага підприємств з технологічними інноваціями в складі інноваційно активних, %	57,50	65,64	37,96	49,50

Розвиток МППТІ стримується не тільки відсутністю фінансових коштів, браком кваліфікованих кадрів та недоліками в сфері державної підтримки, але й ізолюваністю та низьким рівнем взаємодії МППТІ з іншими суб'єктами ринку. З одного боку, в самостійному незалежному розвитку МППТІ закладений великий потенціал, оскільки він дозволяє накопичити господарський досвід, визначитися зі спеціалізацією і освоїтися на ринку, проте, з іншого – через високу ризикованість цей шлях не можна вважати перспективним. Отже, в основі розвитку МППТІ шляхом інтеграції лежить потреба в реалізації можливостей стратегічного партнерства і використанні власного інноваційного потенціалу.

В результаті проведеного дослідження існуючих форм інтеграції підприємств (поглинання, злиття, партнерство) визначено, що найбільш перспективною для МППТІ, яке розвиваючись прагне зберегти свою самостійність, є партнерська взаємодія, що передбачає довготривалі рівноправні

відносини, засновані на узгодженні інтересів і намірів учасників на підставі договору.

Для оцінки впливу партнерської взаємодії на розвиток МППТІ в ході дослідження було проведено анкетне опитування їх керівників, абсолютна більшість яких вважає, що створення та розвиток партнерської взаємодії дає можливість її учасникам вирішувати проблему консолідації та спільного використання оборотних і інвестиційних ресурсів. Головними мотивами партнерської взаємодії визначено покращення якості продуктів і послуг, доступ до інформації, яка стосується досліджень і нових розробок, зниження ризиків, підвищення конкурентоздатності тощо. Керівниками МППТІ було відмічено, що партнерська взаємодія сприяє диверсифікації діяльності, розширенню ринків збуту, розвитку міжнародного співробітництва. Також виявлено, що для прийняття управлінських рішень керівники МППТІ майже не застосовують складні формалізовані методики досліджень і планування, а особлива увага приділяється розвитку партнерських відносин і активному реагуванню на зміни, що відбуваються у зовнішньому оточенні.

В результаті проведеного дослідження було отримано ряд якісних показників, що віддзеркалюють вплив партнерської взаємодії на розвиток МППТІ, зв'язок між ними було визначено за допомогою непараметричних методів. Зокрема, залежність ефективності роботи підприємства від рівня партнерської взаємодії досліджено методом розрахунку коефіцієнта взаємної сполученості Пірсона-Чупрова. В результаті розрахунків отримано досить високі значення $K_p = 0,65$ та $K_{\text{ч}} = 0,29$, що підтверджує наявність зв'язку між ефективністю роботи підприємства та рівнем партнерської взаємодії. Таким чином, було встановлено, що партнерська взаємодія позитивно впливає на показники діяльності МППТІ та процес його розвитку.

Обґрунтовано, що одним з ефективних способів активізації інноваційної діяльності МППТІ є кластерна взаємодія, яка базується на партнерській взаємодії підприємств у кластері і значно знижує обсяг витрат і зусиль на конкурентне суперництво. На відміну від інших організаційно-економічних форм інтеграції в умовах кластерної взаємодії на МППТІ активізується інноваційна діяльність за рахунок єдиного інформаційного простору, залучення додаткових інвестицій на НДДКР, стійких та довірчих зв'язків між учасниками, підтримки МППТІ всередині кластера, зниження ризиків завдяки їх розподілу в різних сферах спільної економічної діяльності. Основною відмінністю кластеру від інших інтеграційних форм є те, що МППТІ не підпадають під повне злиття, а створюють механізм взаємодії, який дозволяє їм зберегти статус юридичної особи і при цьому співпрацювати з підприємствами, як в межах кластеру, так і поза ними. Отже, факторами, які впливають на вибір кластерної взаємодії як об'єктивної умови розвитку МППТІ, визначено: залучення приватного, в тому числі іноземного капіталу; єдиний інформаційний простір; спільну підготовку кваліфікованих кадрів та обмін кадрами; спільні дослідження та науково-технічні розробки, розробку проектів; спільну закупівлю обладнання та його

використання; спільне виробництво; комплексне управління якістю продукції; наявність спільної маркетингової служби; спільну підтримку бренду тощо.

Ключовими перевагами розвитку МППТІ в промисловому кластері обґрунтовано та визначено такі: прискорення темпів розвитку; зростання ефективності; розвиток інноваційної діяльності; покращення інвестиційної привабливості; просування торговельної марки і бренду, формування іміджу малих промислових підприємств з технологічними інноваціями.

У третьому розділі «**Методичні засади розвитку малих промислових підприємств з технологічними інноваціями**» визначено напрямки стимулювання розвитку МППТІ та пропозиції щодо реалізації механізму їх розвитку, запропоновано методичні рекомендації щодо планування технологічних інновацій та методичний інструментарій експрес-аналізу діяльності малих підприємств, розроблено методичні засади кластерної взаємодії малих промислових підприємств з технологічними інноваціями.

Проведений аналіз сучасних тенденцій розвитку МППТІ виявив необхідність розробки методичних засад в сфері стимулювання їх розвитку, планування розробки технологічних інновацій та формування кластерної взаємодії.

Здійснена систематизація проблем та факторів розвитку склала основу обґрунтування напрямів стимулювання розвитку малих промислових підприємств з технологічними інноваціями, якими визначено: 1) створення умов для зростання МППТІ; 2) формування комплексного характеру державної підтримки МППТІ; 3) наявність державно-приватного партнерства з МППТІ; 4) формування кластерної взаємодії; 5) розвиток кадрового потенціалу; 6) доступ МППТІ до ринків збуту; 7) вихід МППТІ на єдиний світовий ринок технологічних інновацій. Це дало змогу сформулювати пропозиції щодо вдосконалення реалізації механізму розвитку МППТІ, який повинен забезпечувати оптимальне співвідношення державної підтримки, ринкових механізмів і готовності МППТІ до підвищення своєї конкурентоспроможності за рахунок розробки та впровадження технологічних інновацій.

Для забезпечення короткострокового (оперативного) планування, яке дозволяє швидко реагувати на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища МППТІ, розроблено методичні рекомендації щодо планування розробки технологічних інновацій на МППТІ в розрізі визначених етапів планування: 1) виявлення та аналіз факторів зовнішнього та внутрішнього середовища; 2) формування місії ті цілей МППТІ, пов'язаних з розробкою і впровадженням технологічних інновацій; 3) вибір оптимальної технології; 4) ідентифікація стадії життєвого циклу технології; 5) аналіз перспективності впровадження та використання технологічної інновації; 6) можливість дифузії технології; 7) шляхи поширення технологічної інновації і можливості використання ринкових ніш; 8) оцінка інноваційного потенціалу МППТІ; 9) порівняння інноваційного потенціалу та потреб МППТІ в ресурсах; 10) виявлення можливостей скорочення часу впровадження технологічної інновації; 11) аналіз можливої реалізації

технологічної інновації; 12) вибір перспективного напрямку планування розробки технологічної інновації. Для вибору перспективного напрямку планування розробки технологічної інновації на МППТІ запропоновано використовувати матричну модель, параметрами якої виступають перспективність і можливість реалізації технологічної інновації (рис. 1).

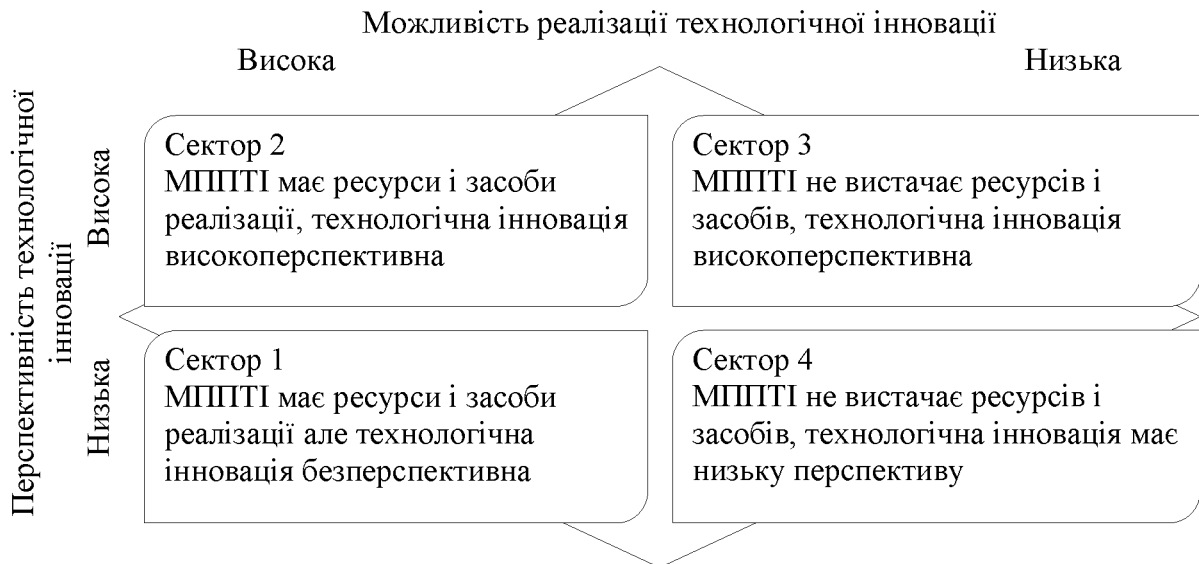

Рисунок 1 – Матриця вибору перспективного напрямку розробки технологічної інновації малим промисловим підприємством з технологічними інноваціями

Удосконалено методичний інструментарій експрес-аналізу діяльності малих підприємств, який доповнено системою показників аналізу діяльності малих промислових підприємств з технологічними інноваціями та інтегральною моделлю оцінки якості впровадження технологічних інновацій.

Система показників експрес-аналізу діяльності малих промислових підприємств з технологічними інноваціями представлена показниками: рівня самостійності виконання НДДКР підприємством (P_{op}); рівня обсягу інноваційної продукції в загальному обсязі продукції (P_o); ефективності витрат інвестиційних коштів на технологічні інновації (P_i); ефективності виробничої ресурсоемності (P_p); реалізації проекту у визначений термін (P_m); ефективності маркетингу технологічних інновацій (P_m).

З метою інтегральної оцінки якості впровадження технологічних інновацій та визначення залежності результативності технологічних інновацій від факторних ознак було використано лінійну модель багатофакторної регресії, яка має узагальнений вигляд:

$$y = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + a_3x_3 + a_4x_4 + a_5x_5 + a_6x_6. \quad (1)$$

де y – прогнозований показник результативності технологічних інновацій; $x_1 \dots x_6$ – фактори, що впливають на результативний показник (P_{op} ; P_o ; P_i ; P_p ; P_m ;

P_m); a_0 – постійний показник, який не залежить від впливу факторів; a_1, \dots, a_6 – коефіцієнти багатфакторної регресії.

Розрахунки проводились за допомогою програмного пакету СКМ Maple 15. Так, інтегральна модель оцінки якості впровадження технологічних інновацій для ТОВ «Енерготерм» має вигляд:

$$y = 3 - 0,0938x_1 - 0,3906x_2 + 0,5x_3 + 0,1250x_4 - 0,2188x_5 + 16x_6. \quad (2)$$

У табл. 3 відображені існуючі показники для ТОВ «Енерготерм» та спрогнозовано результативність технологічних інновацій на 2013 рік.

Таблиця 3 – Експрес-аналіз якості впровадження та реалізації технологічних інновацій на ТОВ «Енерготерм»

Роки	Результативність технологічних інновацій P_{mi}	P_{op}	P_o	P_i	P_p	P_m	P_m	Прогнозований показник P_{mi} розрахований за моделлю
	Y	x_1	x_2	x_3	x_4	x_5	x_6	$Y(x)$
2010	26,92	57,33	51,82	22,48	62,56	108,33	3,29	25,38
2011	24,88	38,82	46,43	22,32	49,18	100,00	2,69	19,69
2012	14,54	37,10	45,19	23,45	45,83	114,29	1,96	5,68
2013	–	50,00	70,00	30,00	55,00	100,00	2,50	10,96

Фактичні і розрахункові значення за моделлю на рис. 2 відображаються у вигляді графіків, щоб показати похибку моделі.

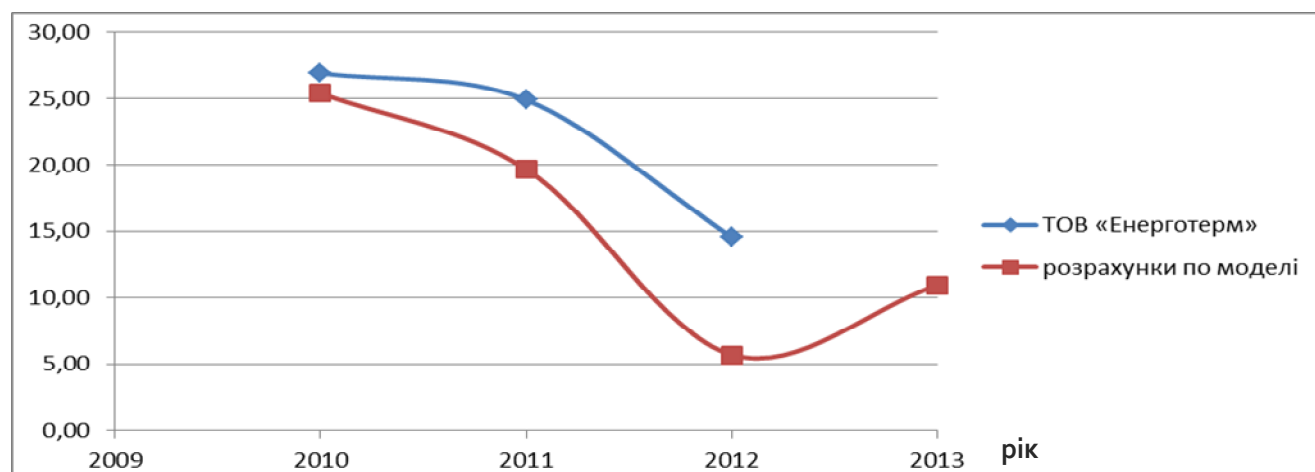

Рисунок 2 – Прогноз якості впровадження технологічних інновацій ТОВ «Енерготерм»

Результати проведених розрахунків показали загальне зниження якості впровадження технологічних інновацій на досліджуваному підприємстві, що

пояснюється низьким рівнем практично всіх факторних показників. В свою чергу, прогнозування якості впровадження технологічних інновацій на МППТІ показало позитивну динаміку.

Запропонований методичний інструментарій враховує специфіку діяльності МППТІ, яка пов'язана з розробкою та впровадженням технологічних інновацій, і призначений для аналізу і прогнозування результативності технологічних інновацій.

Розроблено методичні засади кластерної взаємодії малих промислових підприємств з технологічними інноваціями, які застосовні на мікрорівні, та висвітлюють механізм кластерної взаємодії, процес формування та умови ефективності кластерної взаємодії для малих промислових підприємств з технологічними інноваціями. На рис. 3 запропоновано схему механізму кластерної взаємодії МППТІ, яка розкриває його сутність за допомогою структуризації.

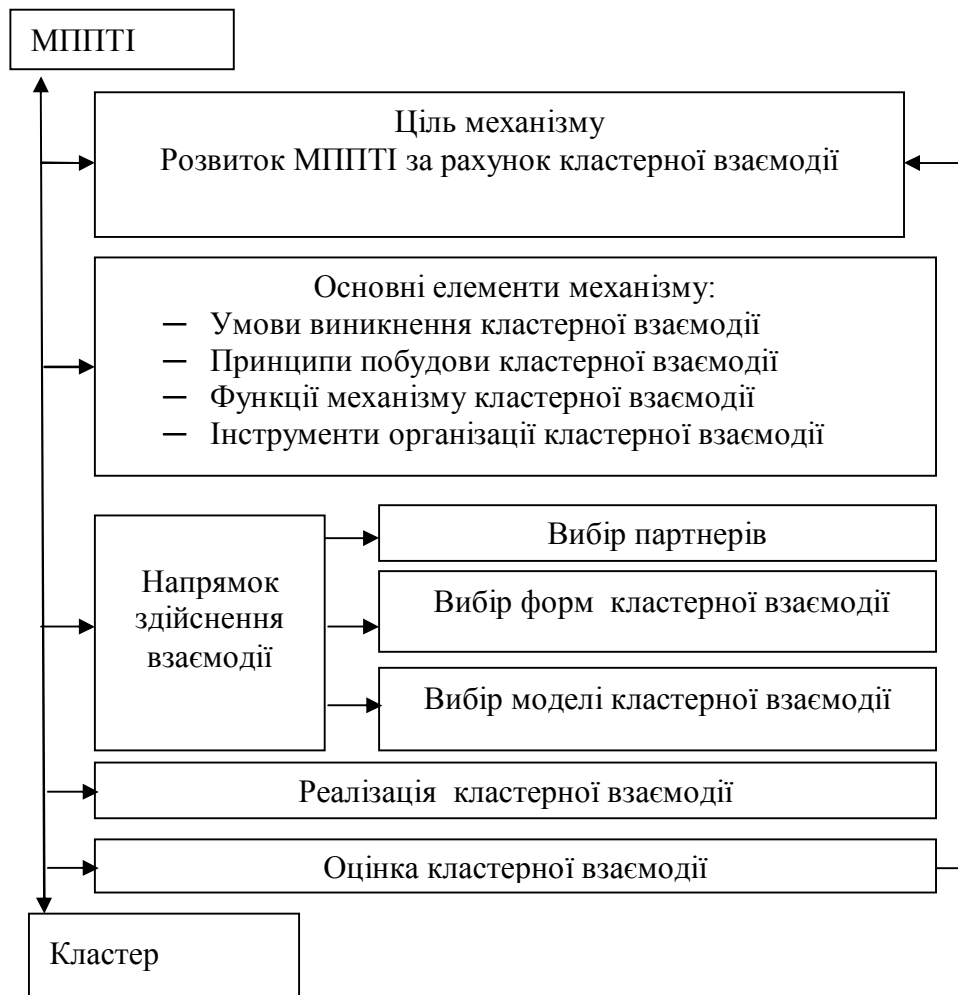

Рисунок 3 – Механізм кластерної взаємодії малого промислового підприємства з технологічними інноваціями

Процес формування кластерної взаємодії малим промисловим підприємством з технологічними інноваціями представлено у вигляді блок-схеми (рис. 4).

Рисунок 4 – Блок-схема формування кластерної взаємодії

Ефективність формування кластерної взаємодії можливо оцінювати шляхом співвіднесення ступеня досягнення основних цільових показників кластерної взаємодії МППТІ з рівнем загальних витрат МППТІ з початку формування кластерної взаємодії за формулою:

$$R = \frac{1}{N} \sum_{n=1}^n \frac{P_{\phi}}{P_{nl}} \cdot 100\% , \quad (3)$$

де N – загальне число цільових показників; P_{nl} – заплановане значення n -го цільового показника; P_{ϕ} – фактичне значення n -го цільового показника; V_{nl} – запланована сума витрат, грн.; V_{ϕ} – фактична сума витрат, грн.

Якщо показник ефективності формування кластерної взаємодії (R) МППТІ становить більше 100% відсотків – ефективність визнається високою, якщо показник становить 80% і менше – низькою.

У сучасних економічних умовах вступ МППТІ до промислових кластерів дає їм можливість забезпечити необхідну узгодженість та збалансованість управлінських рішень, які взаємопов'язані ефектами взаємної підтримки. Виникаючий синергетичний ефект забезпечує домінування ефекту від кластерної взаємодії об'єктів над сумою ефектів їх індивідуальної діяльності.

Синергетичний ефект можна визначити як різницю:

$$E_{\text{син}} = E_{\kappa} - \sum_{i=1}^n E_i, \quad (4)$$

де $E_{\text{син}}$ – синергетичний ефект; E_{κ} – ефект кластерної взаємодії; E_i – ефекти індивідуального функціонування підприємства.

Якщо синергетичний ефект $E_{\text{син}} \geq 0$, то взаємодія ефективна і МППТІ буде намагатись зберігати і розвивати партнерські відносини. Якщо навпаки, то МППТІ буде намагатись розірвати співпрацю.

Сума синергетичного ефекту може бути розрахована наступним чином:

$$E_{\text{син}} = (П_{\text{м}} + П_{\text{р}} + E_{\text{в}}) - (B_{\text{ін}} + B_{\text{з}}), \quad (5)$$

де $E_{\text{син}}$ – синергетичний ефект, грн.; $П_{\text{м}}$ – прибуток за рахунок розширення масштабу діяльності та використання нових можливостей, грн.; $П_{\text{р}}$ – прибуток за рахунок зниження ризиків завдяки диверсифікації діяльності, грн.; $E_{\text{в}}$ – економія витрат (прямих, накладних, трансакційних), грн.; $B_{\text{ін}}$ – витрати на модернізацію виробництва, реконструкцію та розширення, грн.; $B_{\text{з}}$ – загальні витрати, пов'язані із функціонуванням у кластерній взаємодії, грн.

Апробація на трьох малих промислових підприємствах з технологічними інноваціями довела реальність і застосовність розроблених методичних інструментів до формування кластерної взаємодії.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і запропоновано нове рішення наукового завдання щодо формування наукових засад розвитку малих промислових підприємств з технологічними інноваціями та методичних положень щодо їх практичного застосування в управлінні.

Всі задачі розв'язано, сформульовано такі висновки і рекомендації:

1. Розвиток малих підприємств, які впроваджують технологічні інновації, є необхідністю з точки зору вирішення завдань науково-технічного прогресу на шляху становлення інноваційної економіки. Отже, враховуючи особливості їх діяльності та розвитку, такі підприємства мають розглядатися як окремий об'єкт управління. Запропоновано поняття малого промислового підприємства з технологічними інноваціями (МППТІ) як такого, що за кількісними ознаками відноситься до суб'єктів малого підприємництва і здійснює за певний період, визначений законодавством, господарську діяльність, яка пов'язана з дослідженнями, розробкою, впровадженням нових або значно поліпшених продуктів або способів (процесів) виробництва, зокрема і на замовлення організацій підприємницького, державного, наукового і освітнього сектору. Систематизовано критерії, що дозволять виокремлювати МППТІ за наступними елементами: напрям діяльності, вид діяльності за розділами КВЕД, формальна ознака інноваційної діяльності, індикатори (показники) інноваційної діяльності, споживачі.

2. Досліджено та систематизовано сучасні тенденції розвитку МППТІ, до яких віднесено: інноваційну спрямованість, підвищення значущості людських ресурсів, посилення державної підтримки, взаємодію МППТІ з науковими та освітніми організаціями, формування конкурентних переваг за рахунок кластерної взаємодії та розкрито їх зміст. Розроблено класифікацію особливостей розвитку МППТІ за факторами (організаційно-управлінські, економічні, технологічні, корпоративної культури, нормативно-правового регулювання) та елементами впливу, основними з яких визначено: наявність ризиків, пов'язаних з розробкою та впровадженням технологічних інновацій, наявність спеціальної інфраструктури для забезпечення інноваційної діяльності, складність інноваційних процесів, наявність специфіки витрат, застосування сучасних інформаційних технологій, необхідність стимулювання розвитку МППТІ. Це дозволило розглядати МППТІ як суб'єкт господарювання, що характеризується інноваційною активністю, здійснює діяльність в умовах високого ризику і прагне з метою підвищення стійкості та конкурентоспроможності до взаємовигідного партнерства з різними суб'єктами ринку.

3. За результатами досліджень стану інноваційної діяльності вітчизняних МППТІ та впливу партнерської взаємодії на їх розвиток, організаційно-економічних форм інтеграції (взаємодії) підприємств у світовій та вітчизняній практиці обґрунтовано, що пріоритетною формою взаємодії, яка сприяє активізації інноваційної діяльності МППТІ, є кластерна взаємодія, яка базується на партнерській взаємодії підприємств у кластері та дозволяє МППТІ подолати обмеження реалізації можливостей розвитку, які пов'язані з їх розміром та ізольованістю. Ключовими перевагами розвитку МППТІ в промисловому кластері визначено такі: прискорення темпів розвитку; зростання ефективності; розвиток інноваційної діяльності; покращення інвестиційної привабливості; просування торговельної марки і бренду, формування іміджу МППТІ.

4. Визначено проблеми та систематизовано відповідні фактори розвитку МППТІ, що дозволило обґрунтувати напрями стимулювання їх розвитку, зокрема: створення умов для зростання МППТІ, формування комплексного характеру їх державної підтримки, наявність державно-приватного партнерства з МППТІ, формування кластерної взаємодії, розвиток кадрового потенціалу, доступ МППТІ до ринків збуту, вихід МППТІ на єдиний світовий ринок технологічних інновацій та сформулювати пропозиції щодо реалізації механізму розвитку малих промислових підприємств з технологічними інноваціями, який має забезпечувати оптимальне співвідношення державної підтримки, ринкових механізмів і готовності МППТІ до підвищення своєї конкурентоспроможності за рахунок розробки та впровадження технологічних інновацій.

5. Розроблено методичні рекомендації щодо планування розробки технологічних інновацій на малих промислових підприємствах з технологічними інноваціями, які містять: 1) визначені етапи планування, що враховують особливості процесу розробки технологічних інновацій; 2) розроблену матричну модель вибору перспективного напрямку планування розробки технологічної інновації на МППТІ за критеріями перспективності та можливості реалізації технологічної інновації. Запропоновані методичні інструменти призначені для короткострокового (оперативного) планування в умовах необхідності швидкого реагування МППТІ на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища при плануванні розробки технологічних інновацій.

6. Сформовано систему показників експрес-аналізу діяльності МППТІ у складі показників: рівня самостійності виконання НДДКР підприємством; рівня обсягу інноваційної продукції в загальному обсязі продукції; ефективності витрат інвестиційних коштів на технологічні інновації; ефективності виробничої ресурсоемності; реалізації проекту у визначений термін; ефективності маркетингу технологічних інновацій. Розроблено інтегральну модель оцінки якості впровадження технологічних інновацій, яка базується на означених показниках, дозволяє визначити залежність результативності технологічних інновацій від факторних ознак та прогнозувати результативність технологічних інновацій. Запропонований методичний інструментарій враховує специфіку діяльності МППТІ з розробки та впровадження технологічних інновацій та може застосовуватись для аналізу і прогнозування результативності технологічних інновацій.

7. З метою сприяння розвитку малих промислових підприємств технологічними інноваціями на засадах кластерної взаємодії розроблено методичні рекомендації щодо формування кластерної взаємодії МППТІ, які можуть застосовуватись на рівні управління підприємством та містять: 1) розроблений механізм кластерної взаємодії, спрямований на активізацію формування кластерної взаємодії МППТІ за допомогою конкретизації цілей, методів та засобів здійснення; 2) визначені етапи процесу формування кластерної взаємодії МППТІ; 3) формалізовані умови ефективності кластерної взаємодії для МППТІ та показники її оцінки.

Запропоновані теоретичні положення та методичні рекомендації щодо розвитку малих промислових підприємств з технологічними інноваціями, зокрема на засадах кластерної взаємодії, та розроблений методичний інструментарій з планування та аналізу діяльності МППТІ з розробки та впровадження технологічних інновацій та оцінки ефективності кластерної взаємодії, утворюють комплекс управлінських інструментів, спрямованих на удосконалення процесу управління розвитком малого промислового підприємства з технологічними інноваціями.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Монографії

1. Глущенко Л.Д. Підвищення ефективності реалізації високотехнологічних проектів у промисловості: [моногр.] / В.И. Захарченко, Л.Д. Глущенко. – Вінниця: ТОВ «Видавництво – Друкарня Діло», 2013. – 152с. (8,83 д.а., особистий внесок здобувача: досліджено стан та умови розвитку високотехнологічних підприємств, узагальнено та апробовано методи оцінки високотехнологічних проектів – 4,00 д.а.).

Статті у наукових фахових виданнях України

2. Глущенко Л.Д. Современные тенденции в финансировании инновационной деятельности / М.В. Лапина, Л.Д. Глущенко // Труды Одесского политехнического университета: Научный и производственно практический сборник по техническим и естественным наукам. – Одесса: ОНПУ, 2010. – №1 (35). – С.234–239. (0,54 д.а., особистий внесок здобувача: визначено форми стимулювання розвитку підприємств – 0,22 д.а.)

3. Глущенко Л.Д. Дослідження класифікаційних ознак інновацій / Л.Д. Глущенко // Прометей: регіональний збірник наукових праць з економіки / Донецький економіко-гуманітарний інститут МОНМС України. – Донецьк: ДЕГІ, 2011. – № 1(34). – С.94–98. (0,44 д.а.)

4. Глущенко Л.Д. Развитие менеджменту інноваційно-орієнтованого підприємства /Л.Д. Глущенко // Прометей: регіональний збірник наукових праць з економіки /Донецький економіко-гуманітарний інститут МОНМС України. – Донецьк: ДЕГІ, 2011. – №3(36). – С.115–119. (0,45 д.а.)

5. Глущенко Л.Д. Кластерний підхід в програмах підтримки малого підприємництва / Л.Д. Глущенко // Культура народів причерномор'я: Науковий журнал. – Одеса, 2012. – № 240 – С.33–36. (0,33 д.а.)

6. Глущенко Л.Д. Развитие научно-технологической интеграции / Л.Д. Глущенко // Экономика и управление. Научно-практический журнал. Симферополь – 2012. – № 6. – С.93–100. (0,73д.а.)

7. Глущенко Л.Д. Передпланові заходи у науково-технологічних проектах

/ Л.Д. Глущенко // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – Кіровоград: КНТУ, 2012. – № 22 (ч.ІІ). – С. 211–217. (0,66 д.а.)

8. Глущенко Л.Д. Державна підтримка інноваційної діяльності промислових підприємств / В.І. Захарченко, М.М. Меркулов, Л.Д. Глущенко // Прометей: регіональний збірник наукових праць з економіки / Донецький економіко-гуманітарний інститут МОН України. – Донецьк: Юго-Восток, 2013. – Вип. 1(40). – С.75–81. (0,65 д.а., особистий внесок здобувача: обґрунтовано необхідність та визначено напрями стимулювання інноваційної діяльності малих промислових підприємств – 0,22 д.а.)

9. Глущенко Л.Д. Управління ресурсним забезпеченням малих промислових підприємств з технологічними інноваціями / М.М. Меркулов, Л.Д. Глущенко // Наукові праці Кіровоградського національного університету: Економічні науки. – Кіровоград, 2013. – №23. – С.223–229. (0,62 д.а., особистий внесок здобувача: визначено етапи та задачі технології оцінки якості управління ресурсним забезпеченням – 0,22 д.а.)

10. Глущенко Л.Д. Формування механізму кластерної взаємодії малих підприємств з технологічними інноваціями : [Електронний ресурс] / Л.Д. Глущенко // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2014. – №1(10). – С.16–23. – Режим доступу: <http://economics.opu.ua>. – Доступно на 25.05.2014р. (0,75 д.а.). **Журнал індексується і реферується в зарубіжних базах даних РІНЦ (Росія); Index Copernicus (Польща); Ulrich's Periodicals Directory (США); EBSCO Publishing (США); Google Scholar (США).**

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав

11. Глущенко Л.Д. Усовершенствование государственного регулирования инновационной деятельности промышленных предприятий Украины / Л.Д. Глущенко, Т.Н. Пілявоз // Молодой ученый. – 2013. – №9. – С. 168–172. (0,44 д.а., особистий внесок здобувача: визначено напрями державного регулювання інноваційної діяльності МПТІ – 0,22 д.а.) **(Росія).**

12. Glushchenko L.D. Methods of full assessment of small business opportunities with technological innovations// Nauka i Studia. – Przemysl. – NR 26(94). – 2013. – С.35–39(0,4 д.а.) **(Польща).**

2. Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

Матеріали наукових конференцій

13. Глущенко Л.Д. Разработка кластерной политики для малого бизнеса в промышленности /В.І. Захарченко, Л.Д. Глущенко: Мат. VII Межд. наук. – практ. конф. [“Современные научные достижения– 2011”], (Чехія, Прага, 2011р.) – 2011. Вип. 5. Экономические науки. Прага – С.30–33. (0,3 д.а., особистий внесок здобувача: обґрунтовано, що кластерна політика повинна відображати пріоритети розвитку малих підприємств – 0,15 д.а.)

14. Глущенко Л.Д. Стратегия развития малого бизнеса в системе рыночных отношений в Украине : Мат. VII межд. науч.-практ. конф. [«Стратегические вопросы мировой науки»], (Польша, г. Пшемишль, 2011г.) / Л.Д. Глущенко. – Пшемишль, 2011. – № 4. (Экономические науки). – С.33–37. (0,4 д.а.)

15. Глущенко Л.Д. Проблемы розвитку малих промислових підприємств в Україні : Мат. VII між нар. наук.-практ. конф. [«Науковий потенціал 2011»], (м. Київ, 2011р.) / Л.Д. Глущенко. – Київ, 2011. – Ч.1. – С.4–6. (0,2 д.а.)

16. Глущенко Л.Д. Форми взаємодії малих науково-технологічних підприємств промисловості з великим бізнесом : Мат. Міжнар. наук.-практ. конф. [«Тенденції управління фінансовими та інноваційними процесами в умовах ринкових перетворень»], (Україна, м. Вінниця, 2012р.) / Л.Д. Глущенко. – Вінниця: ВНТУ, 2012. – С.80–83. (0,3 д.а.)

17. Глущенко Л.Д. Управління ризиками науково-технологічної діяльності малих промислових підприємств : Мат. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. [«Простір і час сучасної науки»], (Україна, м. Київ, 2012р.) / Л.Д. Глущенко. – Київ, 2012. – Ч.1. – С.21–23. (0,2 д.а.)

18. Глущенко Л.Д. Розвиток малих промислових підприємств як повноправних суб'єктів економічної діяльності : Мат. VIII міжнар. наук.-практ. конф [«Науково-технічний прогрес XXI століття»], (м. Донецьк, 2012р.) / Л.Д. Глущенко. – Донецьк, 2012.– С. 109–112. (0,3 д.а.)

19. Глущенко Л.Д. Тенденції розвитку малого підприємництва в трансформаційній економіці : Матер. VIII межд. науч.-практ. конф. [«Достижения высшей школы»], (Болгария, г. София, 2012г.) / Л.Д. Глущенко. – София : «Бял ГРАД–БГ» ООД, 2012. – Т. 7. – С. 76–79. (0,3 д.а.)

20. Глущенко Л.Д. Формування промислових кластерів як напрямок розвитку малих промислових підприємств з технологічними інноваціями : Мат. міжнар. наук.-практ. конф [«Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно–інвестиційних процесів в Україні»], (Україна, м. Вінниця, 2013р.) / Л.Д. Глущенко. – Вінниця: ВНТУ, 2013. – С.222–224. (0,22 д.а.)

Статті в інших виданнях

21. Глущенко Л.Д. Экономические противоречия в процессе развития малого предпринимательства / Л.Д. Глущенко // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. – Одеса, 2011. – № 2. – С.100–103. (0,9 д.а.)

22. Глущенко Л.Д. Підстави сучасного науково-технологічного розвитку малих промислових підприємств з технологічними інноваціями [Електронний ресурс] / М.М. Меркулов, Л.Д. Глущенко // Економіка: реалії часу. – 2013. – №1 (6). – С. 16–22. – Режим доступу: – Доступно на 30.05.2014р. (0,65 д.а., особистий внесок здобувача: досліджено сучасні тенденції пов'язані з інтеграцією науки і техніки та зміною характеру взаємозв'язків між ними – 0,3 д.а.). Журнал індексується і реферується в зарубіжних базах даних РІНЦ (Росія); Index Copernicus (Польща); Ulrich's Periodicals Directory (США); EBSCO Publishing (США); Google Scholar (США).

АНОТАЦІЯ

Глущенко Л.Д. Науково-методичні засади розвитку малих промислових підприємств з технологічними інноваціями. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Одеський національний політехнічний університет. – Одеса, 2014.

Дисертація присвячена формуванню науково-методичних засад розвитку малих промислових підприємств з технологічними інноваціями та розробленню рекомендацій щодо їх практичного застосування.

Запропоновано поняття малого промислового підприємства з технологічними інноваціями та критерії їх виокремлення. Систематизовано сучасні тенденції розвитку МППТІ та розроблено класифікацію особливостей їх розвитку за факторами та елементами впливу. Обґрунтовано, що пріоритетною формою взаємодії, яка сприяє активізації інноваційної діяльності МППТІ є кластерна взаємодія, яка базується на партнерській взаємодії підприємств у кластері та дозволяє МППТІ подолати обмеження реалізації можливостей розвитку, які пов'язані з їх розміром та ізолюваністю.

Розроблено методичні рекомендації щодо напрямів стимулювання розвитку малих промислових підприємств з технологічними інноваціями та планування розробки технологічних інновацій на малих промислових підприємствах з технологічними інноваціями, які містять етапи (алгоритм) планування та базуються на використанні параметрів перспективності та можливості реалізації технологічної інновації. Розроблено методичні засади кластерної взаємодії малих промислових підприємств з технологічними інноваціями, які застосовні на рівні управління підприємством.

Ключові слова: мале підприємство, технологічні інновації, розвиток, партнерська взаємодія, кластерна взаємодія.

АННОТАЦИЯ

Глущенко Л.Д. Научно-методические основы развития малых промышленных предприятий с технологическими инновациями. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Одесский национальный политехнический университет. – Одесса, 2014.

Диссертация посвящена формированию научно-методических основ развития малых промышленных предприятий с технологическими инновациями и разработке рекомендаций по их практическому применению.

Предложено понятие малого промышленного предприятия с технологическими инновациями (МППТИ), как такого, что по количественным

признакам относится к субъектам малого предпринимательства и осуществляет за определенный период, определенный законодательством, хозяйственную деятельность связанную с исследованиями, разработкой, внедрением новых или значительно улучшенных продуктов или способов (процессов) производства, в том числе и по заказам организаций предпринимательского, государственного, научного и образовательного сектора. Систематизированы критерии, позволяющие выделять МППТИ по следующим элементам: направление деятельности, вид деятельности по разделам КВЭД, формальный признак инновационной деятельности, индикаторы (показатели) инновационной деятельности, потребители.

Систематизированы современные тенденции развития МППТИ, разработана классификация особенностей развития МППТИ по факторам (организационно-управленческие, экономические, технологические, особенности корпоративной культуры, нормативно-правового регулирования) и элементам влияния (наличие рисков, связанных с разработкой и внедрением технологических инноваций, наличие специальной инфраструктуры для обеспечения инновационной деятельности, сложность инновационных процессов, наличие специфики расходов, применения современных информационных технологий, необходимость стимулирования развития малых промышленных предприятий с технологическими инновациями), что позволило рассматривать МППТИ как субъект хозяйствования, который характеризуется инновационной активностью, осуществляет деятельность в условиях высокого риска и стремится с целью повышения устойчивости и конкурентоспособности к взаимовыгодному партнерству с различными субъектами рынка.

Определены проблемы и систематизированы соответствующие факторы развития МППТИ, что позволило сформулировать: 1) направления стимулирования развития МППТИ, в частности: создание условий для роста МППТИ, формирование комплексного характера государственной поддержки МППТИ, наличие государственно-частного партнерства с МППТИ, формирования кластерной взаимодействия, развитие кадрового потенциала, доступ МППТИ до рынков сбыта, выход МППТИ в единый мировой рынок технологических инноваций; 2) предложения по реализации механизма развития МППТИ, который должен обеспечивать оптимальное соотношение государственной поддержки, рыночных механизмов и готовности МППТИ к повышению своей конкурентоспособности за счет разработки и внедрения технологических инноваций.

Разработаны методические рекомендации по планированию разработки технологических инноваций на малых промышленных предприятиях с технологическими инновациями, которые содержат: 1) этапы планирования, основанные на особенностях деятельности МППТИ; 2) матричную модель выбора перспективного направления планирования разработки технологической инновации на МППТИ по критериям перспективности и возможности реализации технологической инновации.

Сформирована система показателей экспресс-анализа деятельности малых промышленных предприятий с технологическими инновациями. Разработана

интегральная модель оценки качества внедрения технологических инноваций, позволяющая определить зависимость результативности технологических инноваций от факторных признаков и прогнозировать результативность технологических инноваций. Предложенный методический инструментарий учитывает специфику деятельности МППТИ, связанную с разработкой и внедрением технологических инноваций, и может применяться для анализа и прогнозирования результативности технологических инноваций.

Разработаны методические основы кластерного взаимодействия малых промышленных предприятий с технологическими инновациями, которые применимы на микроуровне и содержат: 1) механизм кластерного взаимодействия, который призван реализовать кластерное взаимодействие МППТИ с помощью конкретизации целей, методов и средств их осуществления, 2) этапы формирования кластерного взаимодействия; 3) формализованные условия эффективности кластерного взаимодействия МППТИ и показатели оценки.

Ключевые слова: малое предприятие, технологические инновации, развитие, партнерское взаимодействие, кластерное взаимодействие.

SUMMARY

Gluschenko L.D. Scientific and methodical basis for the development of small industrial enterprises with technological innovation. – Manuscript.

The dissertation for obtaining a scientific degree of a candidate of economic sciences. Specialty 08.00.04 – Economy and management of enterprises (by types of economic activities). Odessa national polytechnic university. – Odessa, 2014.

The paper is devoted to the formation of scientific and methodological bases of the development of small industrial enterprises with technological innovation (SIETI) and the development of recommendations for their practical application.

The concept of small industrial enterprise with technological innovation and the criteria of its selection are offered. The modern trends of SIETI are systematized and classification of the features of their development on factors and elements of influence is developed. It is proved that the cluster interaction is a preferred form of interaction, which helps foster innovation SIETI. It is based on partner interaction between enterprises in the cluster and allows SIETI overcome the limitations of the implementation of development opportunities that are related to their size and isolation.

There are also developed the methodical recommendations on the direction of stimulating the development of small industrial enterprises with technological innovation and planning the development of technological innovations on small industrial enterprises with technological innovation, that contain planning steps (algorithm) and are based on the use of the parameters of the viability and feasibility of technological innovation. Methodical bases of cluster interaction SIETI, which are used at the level of enterprise management, are developed.

Key words: small enterprise, technological innovation, development, partner interaction, cluster interaction.